

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2014 m. lapkričio 20 d.¹

Byla C-533/13

**Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry
prieš
Öljytuote ry,
Shell Aviation Finland Oy**

(Työtuomioistuim (Suomija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Darbas per laikinojo įdarbinimo įmones — Direktyva 2008/104/EB — 4 straipsnio 1 dalis — Draudimai ar apribojimai, susiję su naudojimusi laikiniais darbuotojais — Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija — 28 straipsnis — Teisė derėtis ir imtis kolektyvinių veiksmų — Kolektyvinės sutarties nuostatos atitikties Sąjungos teisei kontrolė — Nacionalinio teismo vaidmuo — Horizontalusis ginčas“

I – Įvadas

1. Šioje byloje Teisingumo Teismas turi progą pirmą kartą išaiškinti Direktyvą 2008/104/EB dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones².
2. *Työtuomioistuin* (Suomijos darbo teismas) nagrinėja Suomijos transporto darbuotojų profesinės sąjungos ieškinį, kuriuo ji prašo pripažinti, kad darbdavių asociacija bei šio sektoriaus įmonė pažeidė taikytiną kolektyvinės sutarties sąlygą, konkrečiai – sąlygą, susijusią su naudojimusi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones. Suomijos teismas kelia klausimą, ar ši sąlyga laikytina nepateisinamu apribojimu, susijusiu su naudojimusi laikiniais darbuotojais ir neatitinkančiu Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalies, ir ar dėl to šios nuostatos reikėtų netaikyti.
3. Šis ginčas pagrindinėje byloje susijęs su kai kuriais sisteminiais Sąjungos teisės aspektais. Pirmia, jį nagrinėjant reikia užtikrinti pusiausvyrą tarp Sąjungos socialinės teisės ir laisvo paslaugų teikimo principo. Antra, Teisingumo Teismui gali tekti priimti sprendimą dėl Direktyvos 2008/104 tiesioginio veikimo esant horizontaliajam ginčui tarp įmonės ir samdomų darbuotojų profesinės sąjungos.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (OL L 327, p. 9).

II – Teisinis pagrindas

A – Sąjungos teisė

1. Pagrindinių teisių chartija

4. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 28 straipsnyje „Teisė į kolektyvines derybas ir kolektyvinių veiksmų teisė“ nustatyta:

„Darbuotojai ir darbdaviai arba atitinkamos jų organizacijos pagal Sąjungos teisę ir nacionalinius teisės aktus bei praktiką turi teisę derėtis ir atitinkamu lygiu sudaryti kolektyvinius susitarimus, o interesų konflikto atveju imtis kolektyvinių veiksmų, įskaitant streikus, savo interesams apginti.“

2. Direktyva 2008/104

5. Direktyvos 2008/104 4 straipsnyje „Apribojimų ar draudimų peržiūra“ nustatyta:

„1. Naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones draudimai ar apribojimai yra pateisinami tik dėl bendrojo intereso, visų pirma susijusio su laikinųjų darbuotojų apsauga, darbuotojų sveikatos ir saugos darbe reikalavimais arba poreikiu užtikrinti, kad darbo rinka veiktų tinkamai ir kad būtų užkirstas kelias pažeidimams.“

2. Ne vėliau kaip iki 2011 m. gruodžio 5 d. valstybės narės, pagal nacionalinės teisės aktus, kolektyvines sutartis ir praktiką pasikonsultavusios su socialiniais partneriais, peržiūri naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus ar draudimus, kad patikrintų, ar jie yra pateisinami 1 dalyje minėtais pagrindais.

3. Jei tokie apribojimai ar draudimai yra nustatyti kolektyvinėmis sutartimis, 2 dalyje nurodytą peržiūrą gali atlikti atitinkamą sutartį sudarę socialiniai partneriai.

<...>

5. Valstybės narės ne vėliau kaip iki 2011 m. gruodžio 5 d. informuoja Komisiją apie 2 ir 3 dalyse nurodytos peržiūros rezultatus.“

B – Suomijos teisė

1. Teisės aktai

6. Direktyva 2008/104 į Suomijos nacionalinę teisę perkelta Įstatymo Nr. 55/2001 dėl darbo sutarties [*Työsopimuslaki (55/2001)*] ir Įstatymo Nr. 1146/1999 dėl komandiruočių darbuotojų [*lähetetyistä työntekijöistä annettu laki (1146/1999)*] pakeitimu.

7. Kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, iš pakeitimų įstatymo projekto motyvuojamosios dalies matyti, jog Suomijos vyriausybė manė, kad Direktyvos 2008/104 4 straipsnyje numatyta peržiūros pareiga reiškia konkretų administracinį reikalavimą persvarstyti apribojimus ir draudimus, susijusius su naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones, ir pranešti Europos

Komisijai apie šio persvarstymo rezultatus. Kaip pabrėžia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagal minėtą projektą 4 straipsniu valstybės narės neįpareigojamos keisti savo teisės aktų net ir tuo atveju, jeigu naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimas negali būti pateisinami bendrojo intereso pagrindais.

8. 2011 m. lapkričio 29 d. Suomijos vyriausybė pranešė Komisijai apie Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatytos peržiūros rezultatus.

2. Kolektyvinės sutartys

9. Bendrosios kolektyvinės sutarties, sudarytos 1997 m. tarp centrinių organizacijų, atitinkamai atstovaujančių darbdaviams ir profesinėms sąjungoms³ (toliau – 1997 m. bendroji kolektyvinė sutartis), 8 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„Įmonės naudojasi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones paslaugomis tik siekdamas sumažinti pernelyg didelį darbo krūvį ar atlikti kitas darbo užduotis, ribojamas laiko ir darbo pobūdžio, kai jų darbuotojai negali tokių užduočių atlikti dėl skubos, laiko stokos, profesinės kompetencijos trūkumų, būtinybės panaudoti specialias priemones ar kitų panašių priežasčių.

Naudojimasis darbu per laikinojo įdarbinimo įmones laikomas nesąžiningu elgesiu, jeigu įmonių, kurios naudojasi išoriniais darbuotojais, įdarbinti laikinieji darbuotojai ilgą laiką dirba įmonėje įprastą darbą greta nuolatinių darbuotojų ir jiems vadovauja ta pati administracija.

<...>“

10. Sunkvežimių su cisternomis ir naftos produktų sektoriaus kolektyvinės sutarties (toliau – sektorinė sutartis) 29 straipsnio 1 dalyje yra analogiška nuostata.

III – Pagrindinė byla

11. *Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry* (toliau – AKT) yra profesinė sąjunga, atstovaujanti sunkvežimių su cisternomis ir naftos produktų sektoriaus samdomiems darbuotojams.

12. *Shell Aviation Finland Oy* (toliau – *Shell*) tiekia degalus 18-ai Suomijos oro uostų. Ji priklauso degalų sektoriaus darbdavių asociacijai *Öljytuote ry* (toliau – *Öljytuote*).

13. AKT kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą prašydama įpareigoti *Öljytuote* ir *Shell* sumokėti Įstatymo Nr. 36/1946 dėl kolektyvinių sutarčių [*Työehtosopimuslaki* (36/1946)] 7 straipsnyje numatytą piniginę baudą už sektorinės kolektyvinės sutarties 29 straipsnio 1 dalies sąlygos pažeidimą. AKT savo ieškinyje teigia, kad *Shell* nuo 2008 m. reguliariai samdo daug laikinųjų darbuotojų užduotims, kurios yra tapačios jos pačios darbuotojų atliekamoms užduotims, atlikti. Pagal ginčijamą kolektyvinės sutarties nuostatą toks naudojimas laikiniais darbuotojais reiškia nesąžiningą elgesį.

3 — 1997 m. birželio 4 d. Centrinės ekonominės veiklos federacijos (*Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto*, kuri vėliau tapo *Elinkeinoelämän keskusliitto*) ir Suomijos centrinės profesinių sąjungų organizacijos (*Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö*) sudaryta kolektyvinė sutartis.

14. Atsakovės teigia, kad naudojimas laikiniais darbuotojais pateisinamas pagrįstais motyvais, nes taip iš esmės siekiama užtikrinti darbuotojų pakeitimą per kasmetines arba laikinojo nedarbingumo atostogas. Be to, jos teigia, kad sektorinės sutarties 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas apribojimas, kurio negalima pateisinti Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje numatytais pagrindais. Jų nuomone, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsisakyti taikyti su Direktyva 2008/104 nesuderinamas kolektyvinės sutarties nuostatas.

15. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, nors Direktyvos 2008/104 4 straipsnyje valstybėms narėms nustatyto įpareigojimo taikymo sritis kelia abejonių, šią nuostatą galima aiškinti kaip nustatančią valstybėms narėms įpareigojimą užtikrinti, kad jų teisinėje sistemoje darbo per laikinojo įdarbinimo įmones srityje nebūtų nepateisinamų apribojimų ar draudimų. Tačiau, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, sektorinės sutarties 29 straipsnio 1 dalis grindžiama kitokiu požiūriu nei Direktyva 2008/104, nes ja, išskyrus tam tikrus konkrečius atvejus, draudžiama naudotis laikiniais darbuotojais, siekiant apsaugoti nuolatinis įmonių darbuotojus.

16. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą dėl padarinių, kurių turėtų atsirasti dėl nacionalinės nuostatos galimos neatitikties Direktyvai 2008/104 tokioje kaip pagrindinė byloje, susijusioje su ginču tarp privačių asmenų.

IV – Prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

17. Šiomis aplinkybėmis *Työtuomioistuin* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Direktyvos [2008/104] 4 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad ja nacionalinės institucijos, įskaitant teismus, įpareigojamos priemonėmis nuolat užtikrinti, kad nebūtų nustatytos nacionalinės teisės nuostatos arba kolektyvinių sutarčių sąlygos, kurios prieštarautų minėtoje direktyvoje nustatytoms taisyklėms, arba, jei tokių atsirastų, kad jos nebūtų taikomos?“
2. Ar Direktyvos [2008/104] 4 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad ja draudžiamos nacionalinės nuostatos, pagal kurias laikiniais darbuotojais galima naudotis tik tam tikrais konkrečiais atvejais, pavyzdžiui, siekiant sumažinti pernelyg didelį darbo krūvį arba atlikti darbą, kurio negali atlikti įmonės darbuotojai? Ar ilgalaikį naudojimąsi laikiniais darbuotojais įprastiniams įmonės darbo uždaviniams atlikti greta pačios įmonės darbuotojų galima laikyti nepateisinamu naudojimu darbu per laikinojo įdarbinimo įmones?
3. Jei būtų nustatyta, kad nacionalinės teisės nuostatos nesuderinamos su Direktyva [2008/104], kokiomis priemonėmis gali pasinaudoti teismas, kad pasiektų [minėtoje] direktyvoje nustatytus tikslus, kai kalbama apie privatiems asmenims privalomą kolektyvinį susitarimą?“

18. 2013 m. spalio 4 d. sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2013 m. spalio 9 d. Rašytines pastabas pateikė AKT, *Öljytuote* ir *Shell*, Suomijos, Vokietijos, Prancūzijos, Vengrijos, Lenkijos, Švedijos ir Norvegijos vyriausybės ir Komisija.

19. Šios šalys ir suinteresuotieji asmenys, išskyrus Prancūzijos, Vengrijos ir Lenkijos vyriausybes, taip pat dalyvavo 2014 m. rugsėjo 9 d. posėdyje.

V – Analizė

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo iškelti klausimai susiję su trimis Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalies aiškinimo aspektais:

- pirma, minėta nuostata valstybėms narėms nustatytų įpareigojimų taikymo sritimi,
- antra, galimybe, atsižvelgiant į šią nuostatą, pateisinti naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus, numatytus sektorinėje sutartyje, ir
- trečia, klausimu, ar atitinkama direktyvos nuostata galima remtis esant ginčui tarp privačių asmenų.

21. Šiuos aspektus nagrinėsiu ta pačia tvarka.

A – Dėl įpareigojimų pagal Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalį apimties (pirmasis klausimas)

1. Įvadinės pastabos

22. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar pagal Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalį valstybės narės įpareigojamos panaikinti draudimus ar apribojimus, susijusius su naudojimosi laikiniais darbuotojais, jeigu šių draudimų ar apribojimų negalima pateisinti bendrojo intereso pagrindais.

23. Pagrindinės bylos šalių ir suinteresuotųjų asmenų nuomonės dėl minėtos nuostatos aiškinimo skiriasi.

24. Kai kurios šalys mano, kad pagal nagrinėjamą nuostatą valstybės narės įpareigojamos panaikinti naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus, kurių negalima pateisinti⁴.

25. Kitos šalys⁵ kaip tik teigia, kad Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje nenustatytas joks esminis įpareigojimas ir kad šią nuostatą reikia aiškinti kartu su šio straipsnio 2 dalimi. Joje valstybėms narėms nustatytas įpareigojimas peržiūrėti darbui per laikinojo įdarbinimo įmones taikomus apribojimus prieš baigiantis Direktyvos 2008/104 perkėlimo į nacionalinę teisę terminui, siekiant patikrinti, ar šie apribojimai yra pateisinami „1 dalyje minėtais pagrindais“. Taigi šio straipsnio 1 dalies taikymo sritis teapima minėtos peržiūros dalyko apibrėžimą. Toje 1 dalyje valstybėms narėms konkrečiai nenustatoma pareiga pasiekti rezultatą norint įsitikinti, kad jų teisės aktuose numatyti apribojimai yra tikrai pateisinami bendrojo intereso pagrindais.

2. Pažodinis ir teleologinis aiškinimas

26. Pagal Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalį draudimai ar apribojimai, susiję su naudojimosi laikiniais darbuotojais, „pateisinami tik bendrojo intereso [pagrindais]“; toliau pateikiamas orientacinis tokių pagrindų sąrašas.

4 — Ieškovės pagrindinėje byloje ir Vengrijos vyriausybė. Tą pačią poziciją išreiškė ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Prancūzijos ir Lenkijos vyriausybės nepateikė pastabų šiuo klausimu.

5 — Ieškovės pagrindinėje byloje ir Suomijos, Vokietijos, Švedijos bei Norvegijos vyriausybės. Komisija, kuri nagrinėjant bylą pakeitė savo poziciją, atrodo, siūlo tokį pat aiškinimą.

27. Norėčiau pažymėti, kad minėta formuluotė patvirtina tokį nagrinėjamos nuostatos aiškinimą, pagal kurį apribojimai, kurie nėra pateisinami bendrojo intereso pagrindais ir kurių orientacinis sąrašas⁶ pateikiamas, neatitinka Sąjungos teisės. Iš tiesų, jeigu nagrinėjamoje nuostatoje nebūtų nieko nurodyta dėl apribojimų atitikties Sąjungos teisei, frazė, kad jie yra „pateisinami tik“ bendrojo intereso pagrindais, netektų prasmės.

28. Šioje formuluotėje aiškiai nurodyta materialinės teisės norma, nustatanti nepateisinamų apribojimų draudimą. Priešingai, negu teigia daugelis šalių⁷, man atrodo, sunku pripažinti, kad tai tėra procedūrinė nuostata, panaši į kitose to paties 4 straipsnio dalyse esančias nuostatas.

29. Man atrodo, tokį aiškinimą patvirtina teleologiniai motyvai, kuriais grindžiamas nagrinėjamas teisės aktas.

30. Nė viena iš šalių neginčija, kad Direktyvoje 2008/104 numatytos, pirma, laikinųjų darbuotojų darbo sąlygos ir, antra, sąlygos, taikytinos naudojimuisi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones.

31. Šis dvejopas tikslas, atspindėtas pačiame Direktyvos 2008/104 pavadinime⁸, pakartotas jos 2 straipsnyje, kuriame nurodyta būtinybė užtikrinti laikinųjų darbuotojų apsaugą ir pagerinti darbo per laikinojo įdarbinimo įmones kokybę, visų pirma užtikrinant vienodo požiūrio principo taikymą laikiniams darbuotojams, ir būtinybė nustatyti tinkamą darbo per laikinojo įdarbinimo įmones sistemą, siekiant veiksmingai prisidėti prie darbo vietų kūrimo ir lanksčių darbo formų plėtojimo⁹.

32. Dvi šio tikslo dalys viena kitą papildo, todėl neatrodo logiška jas atskirti. Padidinus laikinųjų darbuotojų apsaugos lygį iš tiesų gali būti suabejota tam tikrų esamų draudimų ar apribojimų būtinybe, ir tai turėtų leisti dažniau naudoti šią darbo formą¹⁰.

33. Tam tikru požiūriu kalbama apie trims Europos Sąjungos aktams dėl netipinių darbo formų bendrą aspektą, susijusį su darbo ne visą darbo dieną ar laikinojo darbo santykiais¹¹. Sąjungos veiksmais šioje srityje siekiama visuotinio tikslo vystyti lanksčias darbo formas, kartu numatant pasiekti naują socialinės teisės derinimo lygmenį¹². Reglamentavimo modelis, kuriuo grindžiami šie veiksmai, paremtas darbo rinkos lankstumo ir saugumo pusiausvyros paieškomis, pavadintas „flexicurity“ (darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyra)¹³.

6 — Dėl šio neišsamaus sąrašo žr. šios išvados 100 punktą.

7 — Suomijos, Vokietijos, Švedijos, Norvegijos vyriausybės ir per posėdį – Komisija.

8 — Pradinio teisės akto pasiūlymo pavadinimas „Direktyva <...> dėl laikinųjų darbuotojų darbo sąlygų“, svarstant jį Europos Parlamente, buvo pakeistas pavadinimu „Direktyva <...> dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones“, nes „nagrinėjamos direktyvos tikslas ir turinys neapsiriboja „darbo sąlygomis“, o apima laikinojo įdarbinimo agentūrų sektoriaus palaikymą ir reglamentavimą“ kartu su ankstesnėmis direktyvomis, susijusiomis su darbu ne visą darbo dieną ir terminuotu darbu (žr. 2002 m. spalio 23 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucijos A5-0356/2002 1 pakeitimo pagrindimą).

9 — Direktyvos 2008/104 9–11 konstatuojamosiose dalyse pabrėžiama naujų darbo organizavimo formų svarba darbo vietų kūrimui kaip vienam iš svarbiausių Lisabonos strategijos aspektų.

10 — Žr. Direktyvos 2008/104 18 konstatuojamąją dalį.

11 — Be Direktyvos 2008/104, kalbama apie 1997 m. gruodžio 15 d. Tarybos direktyvą 97/81/EB dėl Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, kurį sudarė Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) ir Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC) (OL L 14, 1998, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 267) ir 1999 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvą 1999/70/EB dėl Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE) ir Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centro (CEEP) bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis (OL L 175, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 368).

12 — Šiuo tikslu buvo grindžiami Komisijos paeiliui pateikti pasiūlymai dėl netipinių darbo formų: pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria papildomos priemonės, skirtos skatinti laikinųjų darbuotojų saugos ir sveikatos gerinimą (COM(90)228 galutinis, kurį Komisija pateikė 1990 m. birželio 29 d.), buvo iš esmės atmetas, ir pasiūlymas SEC(1995)1540, dėl kurio pradėtos socialinių partnerių konsultacijos, po kurių priimti du bendrieji susitarimai dėl darbo ne visą darbo dieną ir terminuoto darbo.

13 — Žr. bendrojo darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros principus, kuriuos Taryba priėmė 2007 m. gruodžio 5 ir 6 d., o Europos Vadovų Taryba patvirtino 2007 m. gruodžio 14 d. (Tarybos dokumentas Nr. 16201/07). Taip pat žr. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui pavadinimu „Siekiant bendrą lankstumo ir užimtumo garantijų principų: derinant lankstumo ir užimtumo garantijas kurti daugiau ir geresnių darbo vietų“ [2007 m. birželio 27 d. COM(2007)359 galutinis].

34. Pagal šį modelį lanksčių darbo formų naudojimas turėtų leisti stiprinti gebėjimus prisitaikyti prie darbo rinkos, sukurti papildomų darbo vietų ir pagerinti tam tikrų pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, jaunų darbuotojų, galimybes įsidarbinti neterminuotai. Kai kam šis darbas gali tapti tramplinu („stepping stone“) į darbo rinką¹⁴.

35. Direktyvos 2008/104 tikslo dvilypumą lemia jos struktūra, nes joje, be įvadinųjų (taikymo sritis, tikslas, sąvokų apibrėžtys) ir baigiamųjų nuostatų, yra du pagrindiniai ramsčiai, t. y. jos II skyrius, kuris visas skirtas laikinųjų darbuotojų darbo sąlygoms, ir jos I skyriaus 4 straipsnis, kuriame numatyti naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimai.

36. Vis dėlto nesuprantu, kaip minėtas 4 straipsnis galėtų padėti siekti Direktyvos 2008/104 tikslų, jeigu jame būtų numatyta tik paprasta valstybių narių pareiga identifikuoti darbo per laikinojo darbo įmones kliūtis, nesiejant su tuo jokių privalomų padarinių.

37. Mano nuomone, norint aiškinti 4 straipsnį pagal jo tikslą, reikia jį suprasti kaip tokį, kuriame numatyti ne tik procedūriniai įpareigojimai (2–5 dalys), bet ir materialinė norma (1 dalis). Pagal šią materialinę normą naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus palikti galioti draudžiama, jeigu jie nėra pateisinami, visų pirma atsižvelgiant į minimalių darbo sąlygų suderinimą¹⁵.

38. Minėto 4 straipsnio 2–5 dalyse numatytas procedūrinis mechanizmas, skirtas šiam draudimui padėti įgyvendinti peržiūrint nacionaliniu lygmeniu esamus apribojimus šalia įprastų Sąjungos teisės įgyvendinimo priemonių. Jeigu to paties straipsnio 1 dalyje nebūtų nepagrįstų apribojimų draudimo, šis procedūrinis mechanizmas neturėtų prasmės.

39. Man neatrodo pagrįsta teigti, jog Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo numatyti tik tai, kad valstybės narės sudarytų neprivalomą apribojimų sąrašą, kuris būtų tik informacinis ir nesukeltų jokių padarinių. Komisija turi teisę rinkti tokią informaciją vykdydama jai pagal sutartis tenkančią bendrą užduotį užtikrinti Sąjungos teisės taikymą.

40. Doktrinoje beveik vienbalsiai sutariama dėl Direktyvos 2008/104 4 straipsnio aiškinimo kaip tokio, kuriuo valstybės narės įpareigojamos panaikinti nepateisinamus apribojimus, susijusius su naudojimosi laikiniais darbuotojais¹⁶. Kai kurie autoriai nurodo, kad minėta nuostata akivaizdžiai siekiama užtikrinti pusiausvyrą tarp vidaus rinkos laisvių ir socialinės teisės ir ji būtų visiškai neveiksminga, jeigu būtų aiškinama tik kaip paprasta rekomendacija¹⁷.

41. Atrodo, ta pačia logika buvo vadovautasi rengiant bendrą socialinių partnerių Europos lygmens deklaraciją darbo per laikinojo įdarbinimo įmones sektoriuje, paskelbtą prieš pat oficialiai priimant Direktyvą 2008/104. Šioje deklaracijoje pripažįstama būtinybė nustatyti tam tikrus naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus siekiant išvengti piktnaudžiavimo, kartu nurodant, kad nepagrįstus apribojimus reikia panaikinti¹⁸.

14 — Žr. M. Bell „Between flexicurity and fundamental social rights: the EU directives on atypical work“, *European law review*, 2012, 37 t., Nr. 1, p. 36; A. Davies „Regulating atypical work: beyond equality“, *Resocialising Europe in a time of crisis*, 2013, p. 237.

15 — Dėl šio derinimo pagal Direktyvos 2008/104 9 straipsnio 2 dalyje esančią sąlygą nemažinti socialinės apsaugos neturi sumažėti bendras darbuotojų apsaugos konkrečioje srityje lygis.

16 — Visų pirma žr. M. Bell, *op. cit.*, p. 36; A. Davies, *op. cit.*, p. 237; N. Countouris ir R. Horton „The Temporary Agency Work Directive: Another Broken Promise“, *Industrial Law Journal*, 2009, 38 t., Nr. 3, p. 335; J.-P. Lhernould „Le détachement des travailleurs intérimaires dans l'Union européenne“, *Revue de droit de travail* 2012, p. 308; M. Weiss „Regulating Temporary Work in Germany“, *Temporary agency work in the European Union and the United States*, p. 120–122; M. Rönmar „The regulation of temporary agency work in Sweden and the impact of the (2008/104/EC) Directive“, *European Labour Law Journal (ELLJ)*, 2010, 1 t., Nr. 3, p. 422–429.

17 — Atitinkamai C. Engels „Regulating temporary work in the European Union: The Agency Directive“, *Temporary agency work in the European Union and the United States*, 2013, Nr. 82, p. 14; L. Mitrus „Ochrona pracowników tymczasowych w świetle prawa unijnego a prawo polskie“, A. Sobczyk (red.) „Z problematyki zatrudnienia tymczasowego“, Wolters Kluwer Polska, 2011, p. 18.

18 — 2008 m. gegužės 28 d. EuroCIETT (Europos laikinojo įdarbinimo įmonių konfederacija) ir UNI-Europa (Europos profesinių sąjungų federacija) bendroji deklaracija dėl Direktyvos dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones, 7 ir 14 punktai (<http://www.eurociett.eu/>).

3. Parengiamieji dokumentai

42. Atrodo, parengiamieji dokumentai taip pat patvirtina privalomą Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalies pobūdį.

43. Kai kurios šalys teigia priešingai¹⁹: jų nuomone, Europos Sąjungos Komisijos Tarybai pateikto direktyvos pasiūlymo 4 straipsnio 2 dalyje buvo aiški nuostata, pagal kurią valstybės narės turėjo peržiūrėti naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus, siekdamos patikrinti, ar jie tebėra pateisinami, „o jeigu šie apribojimai nepateisinami, juos [turėjo] panaikin[ti]“²⁰. Kadangi svarstant Taryboje tas paskutinis sakinyvis buvo išbrauktas²¹, minėtų šalių teigimu, tai reiškė, kad Taryba nenorėjo uždrausti nepateisinamų apribojimų.

44. Man atrodo, šie motyvai grindžiami neteisinga prielaida.

45. Visų pirma vykstant teisėkūros procesui Tarybos pateiktas pakeitimas susijęs su Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 2 dalimi dėl peržiūros procedūros. Tačiau šio straipsnio 1 dalis, kuri nagrinėjama šioje byloje, buvo palikta tokia pat kaip ir Tarybos patvirtintoje bendrojoje pozicijoje.

46. Be to, dėl minėtoje 1 dalyje esančio bendrojo intereso pagrindų sąrašo per teisėkūros procedūrą buvo daug diskutuojama²². Kodėl institucijos suteikė tokią reikšmę šiai nuostatai, jeigu ji turėjo būti visiškai neprivaloma?

47. Šiuo atžvilgiu negalima tiksliai nustatyti motyvų, dėl kurių buvo atsisakyta atitinkamos minėto 4 straipsnio 2 dalies ištraukos, pagal kurią valstybės narės turėjo „panaikinti“ apribojimus. Vis dėlto, atrodo, labiausiai tikėtinas paaiškinimas, kodėl Taryba panaikino tą ištrauką, yra tas, kad šis nepateisinamų apribojimų draudimas jau buvo įtvirtintas 1 dalyje, kuri liko nepakeista.

48. Iš tiesų bendrosios pozicijos motyvuojamojoje dalyje Taryba nurodė, kad „iš esmės [išsaugojo] Parlamento 34 pakeitimo esmę“²³, tačiau „nemano, kad būtina palikti konkrečią nuorodą į nepagrįstų apribojimų ir draudimų nutraukimą“²⁴. Pateikdama bendrąją poziciją Europos Parlamentui, Komisija nurodė, kad Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 2 dalis paremta Europos Parlamento 34 pakeitimu, „išskyrus valstybių narių prievolę nebetaikyti jokių <...> ribojimų ar draudimų <...>, Tarybos nuomone, nebūtina kartoti 4 straipsnio 1 dalyje nustatyto draudimo poveikio arba netinkama nurodyti galutinio peržiūros rezultato“²⁵. Taigi Europos Parlamentas patvirtino bendrąją poziciją remdamasis šiais motyvais²⁶.

19 — Ieškovė pagrindinėje byloje ir Suomijos vyriausybė.

20 — Žr. pakeistą pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl laikinųjų darbuotojų darbo sąlygų [2002 m. lapkričio 28 d. COM(2002) 701 galutinis], kuriuo po pirmojo svarstymo Europos Parlamente pakeistas pradinis pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl laikinųjų darbuotojų darbo sąlygų [2002 m. kovo 20 d. COM(2002) 149 galutinis].

21 — 2008 m. rugsėjo 15 d. Tarybos bendroji pozicija Nr. 24/2008 (ST 10599 2008).

22 — Europos Parlamentas pakeitė pradinį Komisijos pasiūlymą, nurodęs tris naujus motyvus, galinčius pateisinti apribojimus (sveikatos ir saugos motyvai, taip pat kitos grėsmės tam tikroms darbuotojų kategorijoms arba tam tikroms ekonominės veiklos sritims, geras darbo rinkos veikimas ir būtinybė užkirsti kelią galimiems piktnaudžiavimams). Žr. 2002 m. lapkričio 21 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliuciją (P5_TA(2002) 0562) ir motyvuojamąją dalį (2002 m. spalio 23 d. A5-0356/2002).

23 — Minėtame 34 pakeitime nagrinėjama 4 straipsnio nuostata padalyta į dvi atskiras dalis, t. y.: „pirmąją pašalinamos visos abejonės, susijusios su galimybe, esant tam tikroms aplinkybėms, palikti galioti ir (arba) nustatyti apribojimus ir draudimus, susijusius su galimybe naudotis darbu per laikinojo įdarbinimo įmones <...>, antrąją dalimi sugriežtinamos nuostatos, kuriose valstybėms narėms numatyta peržiūrėti šiuos apribojimus“. Žr. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucijos motyvuojamąją dalį (2002 m. spalio 23 d. A5-0356/2002).

24 — Bendroji pozicija Nr. 24/2008, motyvuojamosios dalies 2.2 punktą.

25 — Komisijos komunikatas Europos Parlamentui pagal EB sutarties 251 straipsnio 2 dalies antrąją pastraipą dėl Tarybos bendrosios pozicijos dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl įdarbinimo per laikinojo įdarbinimo agentūras priėmimo – Politinis susitarimas dėl bendrosios pozicijos (BKD) [2008 m. rugsėjo 18 d. COM(2008)569 galutinis, p. 6].

26 — 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija (P6_TA(2008) 0507).

49. Taigi Direktyvos 2008/104 priėmimo istorija patvirtina aiškinimą, pagal kurį jos 4 straipsnio 1 dalyje draudžiama palikti galioti naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus, kurie nėra pateisinami bendrojo intereso pagrindais.

4. Teisinis pagrindas

50. Galiausiai Vokietijos vyriausybė išreiškė abejonę, ar Direktyvos 2008/104 teisinis pagrindas leidžia įtraukti materialinę nuostatą, kuria siekiama panaikinti apribojimus, susijusius su naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones.

51. Pažymiu, kad akto teisinis pagrindas yra svarbus jo aiškinimui, nes taip galima tam tikru mastu išsiaiškinti teisės aktų leidėjo siekiamus tikslus. Be to, į jį reikia atsižvelgti siekiant atmesti tokį galimą aiškinimą, kuris galėtų lemti akto negaliojimą.

52. Direktyva 2008/104 grindžiama buvusio EB 137 straipsnio 1 ir 2 dalimis, kuriose institucijoms suteikiama kompetencija „direktyvomis nustatyti būtinausius laipsniško įgyvendinimo reikalavimus“, visų pirma susijusius su „darbo sąlygomis“.

53. Kai kurios šalys²⁷ teigia, kad pagal šį teisinį pagrindą nėra galimybės Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalies aiškinti kaip draudžiančios nepateisinamus naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus. Jų teigimu, „darbo sąlygos“ neapima tokio draudimo, be to, tai nėra „būtinausias reikalavimas“, kaip jis suprantamas pagal buvusį EB 137 straipsnį.

54. Manęs neįtikina šio argumento logika.

55. Man atrodo neginčijama, kad Direktyva 2008/104 siekiama dvejopo tikslo ir kad ji susijusi ne tik su laikinųjų darbuotojų darbo sąlygomis, bet ir su apribojimais, taikomais šios darbo formos naudojimui. Kitaip šios direktyvos 4 straipsnis, nepaisant jo aiškinimo, neturėtų prasmės.

56. Šiuo atžvilgiu, remiantis minėtų šalių argumentais, buvusiu EB 137 straipsniu nedraudžiama, kad Direktyva 2008/104 būtų susijusi su naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimais. Vis dėlto minėtos šalys teigia, kad šis teisinis pagrindas leidžia valstybėms narėms dėl tokių apribojimų nustatyti tik labai „ribotus“ ar „tiesiog procedūrinius“ įpareigojimus.

57. Šiuo klausimu primenu, kad akto teisinio pagrindo pasirinkimas turi būti grindžiamas objektyviais dalykais, visų pirma akto tikslu ir turiniu²⁸. Tačiau nematau jokio objektyvaus elemento, kuris suteiktų pagrindą pagal buvusią EB sutartį daryti skirtumą tarp materialinių ir procedūrinių nuostatų, jeigu kalbama apie apribojimų naudotis tam tikra darbo forma panaikinimą.

58. Jeigu manytume, kad pasirinktas Direktyvos 2008/104 teisinis pagrindas neleidžia įtvirtinti nuostatų, susijusių su naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones, laikantis tokio požiūrio jos 4 straipsnis negalėtų, nepaisant to, ar jame valstybėms narėms būtų numatyti procedūriniai, ar materialiniai įpareigojimai.

59. Taigi argumentas, kad pagal buvusį EB 137 straipsnį leidžiama įtraukti tik tam tikrus procedūrinius įpareigojimus, manęs neįtikina.

60. Toliau reikia kelti klausimą, ar aiškinimas, pagal kurį Direktyvos 2008/104 4 straipsnyje draudžiami nepateisinami naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimai, nelemia jo negaliojimo.

27 — Ieškovė pagrindinėje byloje, Suomijos, Vokietijos, Švedijos vyriausybės ir per posėdį – Komisija.

28 — Visų pirma žr. Sprendimą *Komisija / Parlamentas ir Taryba* (C-411/06, EU:C:2009:518, 45 punktą ir jame nurodyta teismo praktiką).

61. Primenu, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką, jeigu Sąjungos teisės akto analizė parodo, kad juo siekiama dvigubo tikslo arba kad jis turi dvi sudedamąsias dalis, ir jeigu vienas iš šių tikslų arba viena sudedamoji dalis yra laikytina pagrindine ar dominuojančia, o kita tik papildoma, teisės aktas turi būti grindžiamas tik vienu teisiniu pagrindu – tuo, kurio reikalauja pagrindinis ar dominuojantis tikslas arba sudedamoji dalis.

62. Jei nustatyta, kad teisės aktu siekiama kelių tikslų, kurie yra neatskiriama susiję ir kurių nė vienas nėra antrasis ar netiesioginis, palyginti su kitu, tai toks teisės aktas tik išimtiniais atvejais turi būti grindžiamas skirtingais teisiniais pagrindais²⁹.

63. Pagrindinę Direktyvos 2008/104 sudedamąją dalį sudaro jos nuostatos, susijusios su darbo sąlygomis, o jos 4 straipsniui akivaizdžiai tenka antraeilis vaidmuo. Šį santykį lemia, pirma, Direktyvos 2008/104 struktūra (visas jos skyrius yra skirtas darbo sąlygoms), ir, antra, motyvai, kuriais vadovautasi ją priimant – tam tikras darbo per laikinojo įdarbinimo įmones liberalizavimas gali pasiteisinti tik suderinus darbo sąlygas.

64. Todėl tai, kad Direktyva 2008/104 susieta su socialinėmis Sutarties nuostatomis, nekliudo siekti papildomo tikslo panaikinti tam tikrus darbo per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus.

65. Pavyzdžiui, noriu pažymėti, kad Direktyva 97/81 dėl darbo ne visą darbo dieną, kuri buvo priimta remiantis socialinėmis Sutarties nuostatomis, taip pat siekiama dvejojo tikslo, pirma, skatinti darbą ne visą darbo dieną ir, antra, panaikinti ne visą darbo dieną ir visą darbo dieną dirbančių darbuotojų diskriminaciją. Be to, toje direktyvoje yra nuostata, kuria siekiama panaikinti darbo ne visą darbo dieną kliūtis³⁰.

66. Atsižvelgdamas į šiuos svarstymus, manau, Direktyva 2008/104 buvo pagrįstai priimta remiantis buvusiu EB 137 straipsniu, nedarant nuorodos į buvusio EB 47 straipsnio 2 dalį ir EB 55 straipsnį, susijusius su paslaugomis, nepaisant to, kad jos 4 straipsnyje yra tam tikros nuostatos, taikytinos paslaugų teikimo apribojimams darbo per laikinojo įdarbinimo įmones srityje.

5. Atitiktis Chartijos 28 straipsniui

67. Ieškovė pagrindinėje byloje, remdamasi socialinių partnerių autonomijos principu, taip pat nesutinka su tuo, kad nepateisinamų apribojimų naudotis darbu per laikinojo įdarbinimo įmones draudimas gali būti taikomas kolektyvinių sutarčių sąlygoms. Jos teigimu, tokios sąlygos yra neliečiamos remiantis pagrindine teise į kolektyvines derybas, įtvirtinta Chartijos 28 straipsnyje.

68. Primenu, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką SESV 45, 49 ir 56 straipsniuose reglamentuojami ne tik viešosios valdžios institucijų veiksmai, bet ir kitokio pobūdžio reguliavimas, kuriuo siekiama kolektyviai reglamentuoti samdomą darbą, savarankišką darbą ir paslaugų teikimą. Teisingumo Teismas yra daug kartų tvirtinęs, kad kolektyvinės sutartys nėra pašalintos iš nuostatų, susijusių su Sutartyje įtvirtintomis laisvėmis, taikymo srities³¹. Taigi, jeigu kolektyvinėje sutartyje yra nuostata, kuria ribojamas naudojimas laikiniais darbuotojais, ji patenka į SESV 56 straipsnio taikymo sritį.

29 — Be kitų, žr. Sprendimą *Huber* (C-336/00, EU:C:2002:509, 31 punktą).

30 — Žr. Direktyvos 97/81 5 straipsnio 1 dalį ir sprendimus *Michaeler ir kt.* (C-55/07 ir C-56/07, EU:C:2008:248) ir *Bruno ir kt.* (C-395/08 ir C-396/08, EU:C:2010:329, 78 punktą). Minėta direktyva buvo priimta remiantis Susitarimo dėl socialinės politikos, pridėto prie EB sutarties ir vėliau įtraukto į EB sutarties socialinį skyrių (EB 139 straipsnio 2 dalis), 4 straipsnio 2 dalimi.

31 — Sprendimai *Laval un Partneri* (C-341/05, EU:C:2007:809, 98 punktą) ir *The International Transport Workers' Federation ir The Finnish Seamen's Union* (C-438/05, EU:C:2007:772, 33 ir 54 punktai ir juose nurodyta teismo praktika).

69. Nors Sąjungos teisėje visiškai pripažįstama socialinių partnerių autonomija, jų teisė derėtis ir sudaryti kolektyvines sutartis turi būti įgyvendinama laikantis teisės, taip pat ir Sąjungos teisės³².

70. Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad socialiniai partneriai turi veikti paisydami Sąjungos išvestinės teisės nuostatų, kuriomis sukonkretinamas nediskriminavimo įdarbinimo ir darbo srityje principas. Tai, kad Sąjungos išvestinė teisė draudžia kolektyvinės sutarties nuostatą, nepaveikia Chartijos 28 straipsnyje pripažįstamos teisės derėtis ir sudaryti kolektyvines sutartis³³. Jeigu kolektyvinės sutarties nuostata neatitinka Sąjungos teisės, teismas turi atsisakyti ją taikyti³⁴.

71. Mano nuomone, šie motyvai vienodai taikomi Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 daliai, nes tai yra imperatyvi taisyklė, kuria įgyvendinama Sutartyje įtvirtinta laisvė ir kurioje nenumatyta kolektyvinių sutarčių naudai leidžiančios nukrypti nuostatos³⁵.

72. Ši požiūrį atitinka tai, kad Sąjungos darbo teisės srities direktyvų nuostatos gali būti įgyvendinamos ne tik teisės aktais, bet ir visuotinai taikomomis kolektyvinėmis sutartimis. Taigi pagal Direktyvos 2008/104 11 straipsnio 1 dalį valstybės narės privalo ne tik imtis priemonių, kad būtų laikomasi minėtos direktyvos, bet ir užtikrinti, kad socialiniai partneriai įgyvendintų būtinas nuostatas susitarimais.

73. Šiuo atžvilgiu nematau jokios pagrįstos priežasties teigti, kad kolektyvinėms sutartims reikėtų teikti pirmenybę prieš valstybių narių teisės aktus ir kad jos turėtų išvengti Sąjungos teisės taikymo.

74. Šie svarstymai tikrai nereiškia, kad laisvas paslaugų teikimas yra viršesnis už teisę į kolektyvines derybas. Tai, kad imperatyviomis nuostatomis numatomos tam tikros kolektyvinių sutarčių turinio ribos, netrukdo įgyvendinti šios pagrindinės teisės.

75. Taigi Chartijos 28 straipsnyje įtvirtinta teisė į kolektyvines derybas nedraudžiamas toks Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalies aiškinimas, pagal kurį kolektyvinėse sutartyse nustatyti apribojimai naudotis darbu per laikinojo įdarbinimo įmones turi būti pateisinami bendrojo intereso pagrindais, kad nebūtų pripažinti nesuderinamais su Sąjungos teise.

6. Nacionalinių teismų vaidmuo

76. Noriu atkreipti Teisingumo Teismo dėmesį į bendresnį teleologinį aiškinimą.

77. Sąjungos teisinė tvarka grindžiama sisteminiu principu, pagal kurį įgyvendinant Sąjungos teisės nuostatas esminis vaidmuo pripažįstamas nacionaliniams teismams.

78. Pagal SESV 267 straipsnyje nustatytą sistemą nacionaliniams teismams ir Teisingumo Teismui suteiktos funkcijos yra pagrindinės siekiant išsaugoti pačią Sąjungos teisės esmę. Dėl nuostatos, pagal kurią valstybių narių teismai netektų įgaliojimų aiškinti ir taikyti Sąjungos teisę, o Teisingumo Teismas – įgaliojimų taikant prejudicinio sprendimo procedūrą atsakyti į šių teismų pateiktus klausimus, būtų iš esmės pakeista pagal Sutartis Sąjungos institucijoms ir valstybėms narėms suteikta kompetencija, kuri yra pagrindinė siekiant išsaugoti pačią Sąjungos teisės esmę³⁶.

32 — Sprendimai *Prigge ir kt.* (C-447/09, EU:C:2011:573, 47 punktas) ir *Erny* (C-172/11, EU:C:2012:399, 50 punktas). Šis motyvas nurodytas Direktyvos 2008/104 19 konstatuojamojoje dalyje.

33 — Sprendimas *Hennigs ir Mai* (C-297/10 ir C-298/10, EU:C:2011:560, 68 ir 78 punktai).

34 — Žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą byloje *Österreichischer Gewerkschaftsbund* (C-476/12, EU:C:2014:89, 51 punktas).

35 — Tačiau leidžianti nukrypti nuostata šiuo atžvilgiu yra numatyta Direktyvos 2008/104 5 straipsnio 3 dalyje, susijusioje su laikinųjų darbuotojų vienodo vertinimo principu.

36 — Nuomonė 1/09 (EU:C:2011:123, 85 ir 89 punktai).

79. Kai kurių valstybių narių šioje byloje palaikomas aiškinimas, kad valstybės narės turi peržiūrėti naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus, nebūdamos įpareigosios dėl šios peržiūros rezultato, man atrodo, nesuderinamas su minėtu principu.

80. Remiantis tokiu aiškinimu, tik valstybių narių institucijos ir galbūt socialiniai partneriai būtų įgalioti nustatyti naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus ir vadovauti procesui, kuris logiškai turi lemti nepateisinamų apribojimų pakeitimą arba panaikinimą.

81. Vokietijos vyriausybė savo rašytinėse pastabose šiuo klausimu nurodo *administrative Überprüfung* (administracinę peržiūrą), kartu pripažindama, kad pagal nagrinėjamo Direktyvos 2008/104 4 straipsnio prasmę ir tikslą jame gali būti įtvirtinta nerašyta pareiga panaikinti arba pritaikyti apribojimus, kurių negalima pateisinti.

82. Per posėdį Komisija teigė³⁷, kad dėl aiškinimo, pagal kurį Direktyvos 2008/104 4 straipsnyje numatyti tik procedūriniai įpareigojimai, šis straipsnis nepraranda veiksmingumo. Komisijos teigimu, kiekvieną kartą sužinojusi apie apribojimą, ji galėtų pradėti dialogą su atitinkamos valstybės narės institucijomis, kad surastų geriausią būdą priderinti nuostatą prie minėtos direktyvos. Ji taip pat galėtų pradėti įsipareigojimų neįvykdymo procedūrą.

83. Be to, kai kurie autoriai kritikuoja Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalį teigdami, kad būtų rizikinga palikti teismams užduotį vertinti apribojimų pateisinimą ir jų proporcingumą. Jų teigimu, palikus bendrojo intereso pagrindų ir proporcingumo kriterijaus taikymą teismams, jis taptų rizikingas ir labai nenusipėjamas kaip „pustomos kopos“³⁸.

84. Tačiau, manau, išimtinės kompetencijos tikrinti nacionalinės teisės aktų atitiktį Sąjungos direktyvai priskyrimas administracinėms institucijoms, atimant šią kompetenciją iš nacionalinių teismų, prieštarautų Sąjungos teisės sistemos pagrindams.

85. Pažymiu, kad, laikantis tokio požiūrio, nacionaliniai teismai ne tik būtų pašalinti iš Direktyvos 2008/104 4 straipsnio įgyvendinimo proceso, bet ir būtų suabejota jų įgaliojimais darbui per laikinojo įdarbinimo įmones taikytinus apribojimus nagrinėti taip, kaip nurodoma SESV 56 straipsnyje.

86. Toks požiūris, man atrodo, nesuderinamas su Sąjungos teisės sistemos tikslu, nes jo laikantis iš valstybių narių teismų būtų atimta pagrindinė funkcija, kuri jiems suteikta Sąjungos teisės įgyvendinimo srityje.

7. Tarpinė išvada

87. Pagal Direktyvos 2008/104 22 konstatuojamąją dalį direktyva turi būti įgyvendinama laikantis pirminės teisės nuostatų, visų pirma taikytinų paslaugoms. Taigi reikia paanalizuoti SESV 56 straipsnio ir Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalies tarpusavio ryšį.

88. Pažymiu, kad Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalies *ratio legis* nesutampa su laisvo paslaugų judėjimo principo *ratio legis*. Minėto 4 straipsnio 1 dalimi iš tiesų siekiama panaikinti nepateisinamas darbo per laikinojo įdarbinimo įmones kliūtis, siekiant propaguoti šią lanksčią darbo formą ir taip padėti kurti darbo vietas ir patekti į darbo rinką.

37 — Savo rašytinėse pastabose Komisija siūlė kitokį aiškinimą, teigdama, kad minėtame 4 straipsnyje draudžiama palikti galioti nepateisinamus darbo per laikinojo įdarbinimo įmones naudojimo apribojimus.

38 — S. A. Robin-Olivier „French reading of Directive 2008/104 on temporary agency work“, *European labour law journal*, 2010, 1 t., Nr. 3, p. 404.

89. Vis dėlto, kadangi darbas per laikinojo įdarbinimo įmones reiškia, kad esama tarpininkų (tai laikinojo įdarbinimo įmonės), bet koks šios darbo formos apribojimas taip pat lemia šių įmonių teikiamų paslaugų apribojimą. Taigi šios darbo formos liberalizavimas reiškia laikinojo įdarbinimo paslaugų liberalizavimą, nes tai yra dvi to paties medalio pusės.

90. Taigi, nors Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje numatyti apribojimai, susiję su „naudojimusi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones“, taigi pirmiausia ir su šių darbuotojų padėtimi³⁹, plačiau prasme ji taip pat taikoma apribojimams, susijusiems su laikinojo įdarbinimo agentūrų paslaugomis.

91. Pažymiu, kad laikinojo įdarbinimo įmonių teikiamų paslaugų laisvės apribojimų draudimas atsiranda jau iš SESV 56 straipsnio⁴⁰. Tiek, kiek naudojimosi laikiniais darbuotojais apribojimai dar ir kliudo laikinojo įdarbinimo įmonėms teikti paslaugas, iš SESV 56 straipsnio išplaukiantis draudimas sukonkretintas Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje.

92. Šiuo atžvilgiu minėtoje 4 straipsnio 1 dalyje patikslinamos privalomos bendrojo intereso priežastys, kuriomis visų pirma galima pateisinti tokius apribojimus. Be to, ja laisvo paslaugų teikimo principo taikymas išplečiamas vidaus atvejams, atsižvelgiant į tai, kad dabar kalbama apie suderintą Sąjungos teisės sritį ir kad Direktyvos 2008/104 taikymas nereiškia, jog reikia ieškoti tarpvalstybinio elemento.

93. Taigi siūlau į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip, kad Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje draudžiama palikti galioti ar nustatyti draudimus ar apribojimus, kurie susiję su naudojimusi laikiniais darbuotojais ir kurie nėra pateisinami bendrojo intereso pagrindais, visų pirma susijusiais su laikinųjų darbuotojų apsauga, darbo saugos ir sveikatos reikalavimais ar būtinybe užtikrinti gerą darbo rinkos veikimą ir kelio piktnaudžiavimui užkirtimu.

8. Dėl kitokio aiškinimo padarinių

94. Jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų nesivadovauti mano siūlymu ir aiškintų minėtą 4 straipsnio 1 dalį kaip negaliojančią arba neturinčią jokios norminės reikšmės, manau, Teisingumo Teismui būtų naudinga aiškiai priminti savo sprendime, jog SESV 56 straipsnis yra visiškai taikomas tokiems apribojimams, kurie nagrinėjami šioje byloje.

95. Manau, šis patikslinimas yra labai svarbus, nes, atrodo, kai kurios šalys teigia, jog nacionaliniams teismams nepriklauso tikrinti nagrinėjamų apribojimų nei atsižvelgiant į Direktyvos 2008/104 4 straipsnį (nes šiame straipsnyje įtvirtinti tik procedūriniai įpareigojimai), nei atsižvelgiant į SESV 56 straipsnį (kalbant apie suderintą sritį)⁴¹.

96. Išvestinė teisė negali riboti pagrindinių laisvių taikymo srities. Jeigu Teisingumo Teismas manytų, kad Direktyva 2008/104 nedraudžiama palikti galioti darbo per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui reikėtų patikrinti, ar šie apribojimai gali būti pateisinami pagal SESV 56 straipsnį.

39 — Pavyzdžiui, draudimas sudaryti neterminuotą darbo sutartį su laikinuoju darbuotoju, draudimas naudoti darbą per laikinojo darbo įmones siekiant integruoti darbuotoją į tokį darbą naudojančią įmonę arba draudimas įdarbinti neigaliuosius kaip laikinuosius darbuotojus (žr. 2011 m. rugpjūčio mėn. Komisijos tarnybų ataskaitą, susijusią su Direktyvos 2008/104 perkėlimo į nacionalinę teisę ekspertų grupės darbu, p. 29 ir 31, taip pat 2014 m. kovo 21 d. Komisijos ataskaitą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Direktyvos 2008/104/EB dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones taikymo, COM(2014)176 final, p. 12 ir 13).

40 — Žr., pavyzdžiui, sprendimus *Komisija / Belgija* (C-397/10, EU:C:2011:444) ir *Strojírny Prostějov ir ACO Industries Tábor* (C-53/13 ir C-80/13, EU:C:2014:2011).

41 — Žr. šios išvados 80–83 punktus.

97. Šiuo klausimu pažymiu, kad nagrinėjami teisės aktai akivaizdžiai gali sukelti tarpvalstybinių padarinių, kurie turėtų poveikį atsižvelgiant į SESV 56 straipsnį, potencialiai taikytiną pagrindinei bylai⁴².

B – *Dėl apribojimo pateisinimo pagal Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalį (antrasis klausimas)*

1. Pirminės pastabos

98. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar tokia nuostata, kaip numatyta sektorinės sutarties 29 straipsnio 1 dalies sąlygoje, reiškia apribojimą, kaip jis suprantamas Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje, ir ar jį galima pateisinti.

99. Primenu, jog Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad apribojimai gali būti pateisinami tik dėl bendrojo intereso, visų pirma susijusio su laikinųjų darbuotojų apsauga, darbuotojų sveikatos ir saugos darbe reikalavimais arba poreikiu užtikrinti, kad darbo rinka veiktų tinkamai ir kad būtų užkirstas kelias pažeidimams.

100. Kaip rodo įterpinys „visų pirma“, tai nėra išsamus sąrašas. Iš tiesų, iš minėtos nuostatos teksto matyti, kad ja suteikiama galimybė, jau pripažinta taikant Sutartyje įtvirtintas laisves, privalomais bendrojo intereso pagrindais pateisinti apribojimus, vienodai taikomus nacionaliniams ir kitų valstybių narių paslaugų teikėjams.

101. Šiuo klausimu primenu, kad SESV 56 straipsnyje reikalaujama panaikinti ne tik bet kokią paslaugas teikiančių asmenų, įsisteigusių kitoje valstybėje narėje, diskriminaciją dėl pilietybės, bet ir visus apribojimus, – net jeigu jie vienodai taikomi tiek nacionaliniams, tiek iš kitų valstybių narių veikiantiems paslaugų teikėjams, – kuriais siekiama užkirsti kelią paslaugų teikėjų, įsisteigusių kitoje valstybėje narėje ir ten teisėtai teikiančių analogiškas paslaugas, veiklai, ją riboti arba daryti mažiau patrauklią⁴³.

102. Vis dėlto tokį vienodai taikomą apribojimą galima pateisinti, jeigu jis taikomas dėl privalomųjų bendrojo intereso pagrindų, jeigu šis interesas nėra saugomas pagal taisykles, kurios paslaugų teikėjui taikomos jo įsisteigimo valstybėje narėje, jeigu jos yra tinkamos užtikrinti, kad jų laikantis būtų pasiektas tikslas, ir jeigu neviršija to, kas yra būtina šiam tikslui pasiekti⁴⁴.

103. Šie motyvai, kurie iš esmės taikomi toje srityje, kuri nėra suderinta Sąjungos lygmeniu, yra vienodai reikšmingi šiai bylai, nes Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje SESV 56 straipsnis sukonkretinamas darbo per laikinojo įdarbinimo įmones srityje.

104. Šiuo klausimu pažymiu, kad Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalis apima apribojimus, taikomus laikinojo įdarbinimo įmonių paslaugoms, jeigu šiais apribojimais varžomas naudojimasis laikiniais darbuotojais. Taigi SESV 56 straipsnis išlieka taikytinas nacionalinėms nuostatoms, kurios turi poveikį laikinojo įdarbinimo įmonių teikiamoms paslaugoms, susijusioms ne su „naudojimusi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones“⁴⁵.

42 — Žr. šios išvados 145 ir 146 punktus.

43 — Sprendimas *Portugaia Construções* (C-164/99, EU:C:2002:40, 16 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

44 — Sprendimai *Säger* (C-76/90, EU:C:1991:331, 15 punktas) ir *Strojírny Prostějov ir ACO Industries Tábor* (EU:C:2014:2011, 44 punktas). Tarp Teisingumo Teismo jau pripažintų privalomųjų bendrojo intereso pagrindų yra darbuotojų apsauga (žr. Sprendimą *Portugaia Construções*, EU:C:2002:40, 20 punktą).

45 — Žr. Sprendimą *Strojírny Prostějov ir ACO Industries Tábor* (EU:C:2014:2011). Be to, nacionaliniai reikalavimai, susiję su įmonių registravimu, licencijavimu, sertifikavimu, finansinėmis garantijomis ar stebėseną pagal Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 4 dalį nepatenka į jos taikymo sritį, taigi jiems dar gali būti taikomi SESV 49 ir 56 straipsniai.

105. Nuosekliai taikant nagrinėjamas nuostatas būtina, kad reikalavimai, susiję su Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje numatytų apribojimų pateisinimu, būtų tokie patys kaip ir tie, kurie galioja taikant SESV 56 straipsnį. Tai patvirtina glaudus šių nuostatų tarpusavio ryšys ir Direktyvos 2008/104 22 konstatuojamoji dalis, kurioje primenama būtinybė taikyti jos nuostatas laikantis pirminės teisės laisvo įsisteigimo ir laisvo paslaugų teikimo srityje.

2. Dėl apribojimų tikslo

106. Kalbant apie pagrindinės bylos sąlygą, kuri yra ginčo dalykas, reikia pažymėti, kad ją sudaro dvi atskiros nuostatos:

- pirmojoje iš jų, kurioje aprašytas užduočių, kurios gali būti paskirtos laikiniams darbuotojams, pobūdis, numatytos tik tos užduotys, kurios yra „ribojamos laiko ir darbo pobūdžio“ ir jeigu jų „dėl skubos, laiko stokos, profesinės kompetencijos trūkumų, būtinybės panaudoti specialias priemones ar kitų panašių priežasčių“ negali atlikti pačios įmonės darbuotojai, ir
- antrojoje, kuria siekiama apriboti laikinojo darbuotojo darbo konkrečioje įmonėje trukmę, „nesąžininga veikla“ laikomi atvejai, kai laikinieji darbuotojai „ilgą laiką dirba pagal įprastines įmonės darbo valandas greta jos nuolatinių darbuotojų ir jiems vadovauja ta pati administracija“.

107. Taigi, aiškinant abi šias nuostatas kartu, laikinųjų darbuotojų naudojimo galimybę riboja, viena, vykdomų užduočių pobūdis, ir, kita, jų trukmė. Todėl minėtomis nuostatomis naudojimasis šia darbo forma ribojamas ir jos taip pat turi ribojamąjį poveikį laikinojo įdarbinimo įmonių paslaugoms, todėl tai neabejotinai yra apribojimai, kaip jie suprantami Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje.

3. Pateisinimas bendrojo intereso pagrindais

108. Daugelis proceso šalių, išskyrus atsakovę pagrindinėje byloje, teigia, kad nagrinėjami apribojimai yra pateisinami dėl bendrojo intereso priežasties, susijusios su būtinybe užtikrinti gerą darbo rinkos veikimą ir užkirsti kelią piktnaudžiavimui.

109. Kaip paaiškina Suomijos vyriausybė, iš tiesų siekiama neleisti, kad užduotis, kuri priskiriama nuolatiniams darbo santykiams, be pagrįstos priežasties būtų skiriama laikiniams darbuotojams, ir užtikrinti, kad naudojantis darbu per laikinojo įdarbinimo įmones šiuo darbu besinaudojančioje įmonėje nebūtų naikinami etatai.

110. Šiuo klausimu pažymiu, jog iš Direktyvos 2008/104 priėmimo motyvų matyti, kad darbas per laikinojo įdarbinimo įmones nelaikomas nuolatinių darbo santykių formų pakaitalu.

111. Viena, Sąjungos teisėkūros veiksmai darbo teisės srityje yra grindžiami pamatine prielaida, kad neterminuotos darbo sutartys yra pagrindinė darbo santykių forma⁴⁶. Direktyvos 2008/104 nuostatos, visų pirma jos 6 straipsnis, susijęs su laikinųjų darbuotojų galimybe įsidarbinti laikinuoju darbu besinaudojančioje įmonėje, taip pat įrodo, kad tiesioginis darbas yra darbo santykis, kuriam prieš laikinąjį darbą teikiama pirmenybė.

112. Kita, iš Direktyvos 2008/104 3 straipsnyje pateiktų apibrėžčių matyti, kad darbas per laikinojo įdarbinimo įmones reiškia „laikiniai“ trunkančius santykius⁴⁷. Iš to galima spręsti, kad ši darbo forma nėra pritaikyta visoms aplinkybėms, visų pirma jeigu darbuotojų poreikis yra nuolatinis.

46 — Žr. Direktyvos 2008/104 15 konstatuojamąją dalį ir Direktyvoje 1999/70 pateikto Bendrojo susitarimo bendrosios dalies 7 punktą. Taip pat žr. generalinio advokato N. Jääskinen išvadą byloje *Jansen* (C-313/10, EU:C:2011:593, 57 punktą)

47 — Žr. sąvokų „laikinojo įdarbinimo įmonė“, „laikinis darbuotojas“ ir „įmonė laikinojo darbo naudotoja“ apibrėžtis Direktyvos 2008/104 3 straipsnio 1 dalies b–d punktuose.

113. Vis dėlto Direktyvoje 2008/104 darbas per laikinojo įdarbinimo įmones neapibrėžiamas, juo labiau joje neišvardyti atvejai, kuriems esant šios darbo formos naudojimą galima pateisinti. Tačiau jos 12 konstatuojamojoje dalyje primenama, kad direktyva atsižvelgiama į darbo rinkų įvairovę.

114. Kadangi Sąjungos teisės aktų leidėjas nusprendė neapibrėžti atvejų, kuriems esant yra pateisinama naudotis darbu per laikinojo įdarbinimo įmones, valstybės narės šiuo atžvilgiu išlaikė didelę diskreciją.

115. Šią didelę diskreciją lemia valstybių narių kompetencija priimti politinius sprendimus, turinčius poveikį darbo rinkos raidai, ir taip priimti teisės aktus, paisant Sąjungos teisės. Šią diskreciją taip pat patvirtina Direktyvos 2008/104 9 straipsnio 2 dalyje esanti socialinės apsaugos nepabloginimo sąlyga. Iš tiesų valstybėms narėms reikia suteikti didelę veiksmų laisvę siekiant užtikrinti, kad naikinant specialius apribojimus tam tikroje srityje nebūtų sumažintas bendras darbuotojų apsaugos lygis.

116. Mano supratimu, valstybė narė, neviršydama šios diskrecijos ribų, gali numatyti, kad naudotis darbu per laikinojo įdarbinimo įmones leidžiama esant aplinkybėms, kurios atitinka laikiną šios darbo formos pobūdį, suprantant, kad ši darbo forma neturi pakenkti tiesioginiam darbui.

117. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar pagrindinėje byloje ginčijama sektorinės sutarties 29 straipsnio 1 dalies sąlyga yra pateisinama atsižvelgiant į tokį motyvą.

118. Vis dėlto norėčiau pažymėti, jog minėtos nuostatos formuluotė rodo, kad taip ir yra šiuo atveju.

119. Viena vertus, atsižvelgiant į šios išvados 111 ir 112 punktuose apibūdintą darbo per laikinojo įdarbinimo agentūras pobūdį, atrodo, pateisinama riboti naudojimąsi šia darbo forma taip, kaip numatyta sektorinės sutarties 29 straipsnio 1 dalies sąlygoje, „siekiant sumažinti pernelyg didelį darbo krūvį arba atlikti kitas užduotis, ribojamas laiko ir darbo pobūdžio, jeigu [įmonės, laikinojo darbo naudotojos,] darbuotojai negali tokių užduočių atlikti dėl skubos, laiko stokos, profesinės kompetencijos trūkumų“.

120. Kita vertus, tiek, kiek ginčijama nuostata draudžiamas „ilgalaikis“ naudojimas laikiniais darbuotojais greta pačios įmonės samdomų darbuotojų, manau, ja siekiama pagrįsto tikslo apriboti piktnaudžiavimą, susijusį su šios darbo formos naudojimu. Iš tiesų, remiantis gairėmis, kuriomis grindžiami Sąjungos teisės aktai, naudojimas darbu per laikinojo įdarbinimo įmones neturi pakenkti tiesioginiam darbui, atvirkščiai – turi sudaryti galimybę pasitelkti didesnę saugumą suteikiančias darbo formas.

121. Tačiau jeigu darbo per laikinojo įdarbinimo įmones santykiai yra ilgalaikiai, nors pagal savo pobūdį jie turi išlikti laikini, tai gali rodyti piktnaudžiavimą šia darbo forma.

122. Pažymiu, kad ėmimasis priemonių, kuriomis siekiama neleisti piktnaudžiauti darbo per laikinojo įdarbinimo įmones sutartimis, negali pateisinti beveik visiško šios darbo formos atmetimo, pavyzdžiui, uždraudžiant darbą per laikinojo įdarbinimo įmones visuose ūkio sektoriuose arba nustatant šios rūšies sutarčių kvotą, nesant jokio kito objektyvaus pateisinimo. Iš tiesų priemonė, kuria siekiama neleisti piktnaudžiauti įgyvendinant teisę, neturi prilygti nagrinėjamos teisės paneigimui.

123. Taip nėra šioje byloje, kadangi nagrinėjama apribojimas tik apibrėžiamos objektyvios priežastys, kuriomis pateisinamas naudojimas laikiniais darbuotojais, ir jais nesiekama panaikinti šios darbo formos.

124. Todėl, man atrodo, tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias, viena, darbu per laikinojo įdarbinimo įmones gali būti naudojamos tik jeigu reikia atlikti užduotis, kurios, atsižvelgiant į pobūdį ar trukmę, objektyviai atitinka laikinosios darbo jėgos poreikį ir pagal kurias, kita, įmonei draudžiama ilgą laiką greta savo samdomų darbuotojų naudotis laikiniais darbuotojais, yra pateisinamos dėl bendrojo intereso priežasties, susijusios su būtinybe užtikrinti gerą darbo rinkos veikimą ir vengti piktnaudžiavimo.

4. Dėl proporcingumo

125. Dėl šių apribojimų proporcingumo pažymiu, kad šalių pastabos rodo labai skirtingą valstybių narių požiūrį į galimus darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimus⁴⁸.

126. Vis dėlto dideli valstybėse narėse taikomų naudojimosi darbu per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimų skirtumai neturi paveikti nagrinėjamų nuostatų būtinumo ir proporcingumo vertinimo⁴⁹.

127. Šiuo atžvilgiu, nors proporcingumą turi nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vis dėlto iš pradžių pažymiu, jog man neatrodo, kad ginčijamos sąlygos nustatyti apribojimais viršija tai, kas yra būtina teisės nuostatų numatytam tikslui pasiekti.

128. Viena vertus, minėti apribojimai glaudžiai susiję su pagrįstais tikslais, nes jais siekiama tiesiog sukongretinti laikino darbo per laikinojo įdarbinimo įmones pobūdį, neleidžiant, kad ši darbo forma pakeistų tiesioginį darbą. Kita vertus, nors nustatant šiuos apribojimus konkrečiai kalbama apie „kitas užduotis“ ir „ilgalaikiškumą“, jie atrodo gana bendri, kad būtų galima atsižvelgti į įvairioms įmonėms, kurios naudojasi laikinuoju darbu, būdingas individualias aplinkybes.

5. Tarpinė išvada

129. Taigi, manau, Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalis nedraudžia tokio nacionalinio reglamentavimo, pagal kurį, viena, darbas per laikinojo įdarbinimo įmones gali būti naudojamas tik jeigu reikia atlikti laikinas užduotis, kurių negali atlikti laikinąjį darbą naudojančios įmonės tiesiogiai samdomi darbuotojai, ir, kita, įmonei draudžiama ilgą laiką greta savo tiesiogiai samdomų darbuotojų toms pačioms užduotims, kurias atlieka tiesiogiai samdomi darbuotojai, naudotis laikiniais darbuotojais.

C – Dėl aiškinamos nuostatos veikimo nacionalinėje teisinėje sistemoje (trečiasis klausimas)

130. Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teiraujasi dėl vaidmens, kuris jam tenka pagal Sąjungos teisę, jam konstatavus, kad ginčijama sąlyga neatitinka Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalies.

131. Į šį klausimą nebūtina atsakyti, atsižvelgiant į mano pasiūlytą atsakymą į antrąjį klausimą. Vis dėlto trumpai jį išnagrinėsiu.

132. Visų pirma reikia priminti, kad nacionaliniams teismams tenka pareiga pateikti aiškinimą, atitinkantį Sąjungos teisę, kuri taip pat taikoma kolektyvinių sutarčių nuostatomis⁵⁰.

48 — Tai patvirtina ataskaita COM(2014) 176 *final*, p. 9 ir 10.

49 — Sprendimas *Mac Quen ir kt.* (C-108/96, EU:C:2001:67, 33 ir 34 punktai).

50 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Pfeiffer ir kt.* (C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 101 ir 119 punktai) ir generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomer išvadą toje byloje (C-397/01-C-403/01, EU:C:2003:245, 59 punktas).

133. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar galima pateikti Direktyvą 2008/104 atitinkantį nacionalinės teisės aiškinimą, jeigu atrodo, kad šioje direktyvoje ir sektorinėje sutartyje laikomasi prieštaringos pozicijos dėl laikinojo darbo, ir jeigu Suomijos teisėje nėra konkrečių nuostatų, kuriomis į nacionalinę teisę būtų perkeltas iš Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalies kylantis draudimas.

134. Šiuo klausimu primenu, kad pareiga pateikti Sąjungos teisę atitinkantį aiškinimą apima ne tik vidaus nuostatų, priimtų siekiant perkelti Direktyvą 2008/104 į nacionalinę teisę, aiškinimą; ja taip pat reikalaujama, kad vertinant, kiek nacionalinė teisė gali būti taikoma taip, kad nebūtų pasiektas minėtoje direktyvoje numatytam rezultatui priešingas rezultatas, būtų atsižvelgiama į visą nacionalinę teisę⁵¹.

135. Taigi perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių nebuvimas nekludo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui patikrinti, atsižvelgiant į visą vidaus teisę, ar ją aiškinant gali būti pasiektas Sąjungos teisę atitinkantis rezultatas.

136. Jeigu Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas neįmanomas, reikia patikrinti, ar Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalis veikia tiesiogiai.

137. Atrodo, minėta nuostata, atsižvelgiant į jos turinį, gali veikti tiesiogiai. Vis dėlto reikia patikrinti, ar atsakovė pagrindinėje byloje gali ja remtis prieš sandomų darbuotojų profesinę sąjungą.

138. Nors Teisingumo Teismas dar nepripažino tiesioginio horizontaliojo Sąjungos direktyvų veikimo⁵², iš teismo praktikos galima spręsti, kad Sutartyje įtvirtintos pagrindinės laisvės tiesiogiai horizontaliai veikia taip, kad įmonė gali jomis tiesiogiai remtis prieš profesinę sąjungą ar profesinių sąjungų susivienijimą⁵³.

139. Man atrodo, logiška tokį pat veikimą pripažinti Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalies nuostatai, kuria konkrečioje darbo per laikinojo įdarbinimo įmones srityje sukonkretinamas laisvo paslaugų teikimo apribojimų draudimas.

140. Iš tiesų prieš priimant Direktyvą 2008/104 nacionalinės priemonės, kuriomis apribojamas naudojimas laikiniais darbuotojais, kartu kliudant šioje srityje teikti paslaugas, galimai patenka į SESV 56 straipsnyje nustatyto draudimo sritį. Mano nuomone, vargu ar būtų nuoseklu leisti, kad šis draudimas nebūtų taikomas tokioms priemonėms vien dėl to, kad jis yra konkrečiai nurodytas Direktyvoje 2008/104 ir kad iš principo direktyvos tiesiogiai netaikomos santykiams tarp privačių asmenų.

141. Norėčiau patikslinti, kad neketinu plėsti diskusijų dėl horizontalaus tiesioginio veikimo, kurį gali turėti kai kurie Sąjungos teisės principai, ypač kai jie yra sukonkretinti direktyvose⁵⁴.

142. Mano nuomone, šioje byloje padėtis yra ne tokia kontraversiška, nes Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalis neturi jokio poveikio SESV 56 straipsnio, kuris, be kita ko, pagal esamą teismų praktiką esant tam tikriems horizontaliesiems santykiams veikia tiesiogiai, materialiniam turiniui.

51 — Sprendimai *Marleasing* (C-106/89, EU:C:1990:395, 8 punktas), *Pfeiffer ir kt.* (EU:C:2004:584, 115 punktas) ir *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2014:2, 38 punktas).

52 — Sprendimai *Dominguez* (C-282/10, EU:C:2012:33, 42 punktas) ir *Association de médiation sociale* (EU:C:2014:2, 36 punktas).

53 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Laval un Partneri* (EU:C:2007:809, 98 punktas) ir generalinio advokato P. Mengozzi išvadą toje byloje (C-341/05, EU:C:2007:291, 159–161 punktai), o dėl įsisteigimo laisvės – Sprendimą *International Transport Workers' Federation ir Finnish Seamen's Union* (EU:C:2007:772, 66 punktas).

54 — Žr. neseniai pateiktą generalinio advokato P. Cruz Villalón išvadą byloje *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2013:491, 73–80 punktai).

143. Iš tiesų minėtoje 4 straipsnio 1 dalyje nepateisinamų darbo per laikinojo įdarbinimo įmones apribojimų draudimas tiesiog įtvirtintas išvestinės teisės akte, kuriuo ši sritis suderinama (nors anksčiau šiems apribojimams buvo taikomas SESV 56 straipsnis) ir tik patikslinamos bendrojo intereso priežastys, galinčios pateisinti šiuos apribojimus.

144. Be to, šioje srityje atliktas derinimas rodo, kad nebereikia ieškoti tarpvalstybinio elemento, kuris kitu atveju būtų sąlyga taikyti nuostatas, susijusias su pagrindinėmis laisvėmis. Iš tiesų neginčijama, kad Direktyva 2008/104 taikoma vidaus atvejams.

145. Vis dėlto pažymiu, kad SESV 56 straipsnio taikymo tokiam ginčui, kurį nagrinėja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nors jis susijęs su asmenimis iš tos pačios valstybės narės, negalima atmesti net ir neatsižvelgiant į Direktyvą 2008/104.

146. Iš tiesų ginčijama sąlyga tikrai gali turėti tarpvalstybinių padarinių, reikšmingų SESV 56 straipsniui, nes ji gali sukliudyti *Shell* gauti kitose valstybėse narėse įsteigtų laikinojo įdarbinimo įmonių teikiamas paslaugas⁵⁵. Tokiu atveju, atrodo, beprasmiška ieškoti tarpvalstybinio, visiškai atsitiktinio elemento pagal tai, ar, pavyzdžiui, bylos aplinkybių klostymosi laikotarpiu *Shell* naudojosi už Suomijos ribų įsteigtos laikinojo įdarbinimo įmonės paslaugomis, o gal vienas iš tuo metu *Shell* dirbusių laikinųjų darbuotojų buvo iš kitos valstybės narės.

147. Taigi, jeigu Teisingumo Teismui reikėtų nagrinėti trečiąjį klausimą, siūlau į jį atsakyti taip, kad įmonė gali remtis Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalimi prieš profesinę sąjungą.

VI – Išvada

148. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Työtuomioistuin* pateiktą prejudicinį klausimą atsakyti taip:

1. 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/104/EB dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones 4 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad ja draudžiama palikti galioti ar nustatyti draudimus ar apribojimus, susijusius su naudojimusi laikiniais darbuotojais, jeigu jie nėra pateisinami bendrojo intereso pagrindais, visų pirma susijusiais su laikinųjų darbuotojų apsauga, sveikatos ir saugos darbe reikalavimais ar būtinybe užtikrinti tinkamą darbo rinkos veikimą ir su kelio pažeidimams užkirtimu.
2. Direktyvos 2008/104 4 straipsnio 1 dalyje nedraudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias, viena, galimybė naudotis darbu per laikinojo įdarbinimo įmones suteikiama tik jeigu reikia atlikti laikinas užduotis, kurių negali atlikti šia darbo forma besinaudojančios įmonės tiesiogiai samdomi darbuotojai, ir, kita, įmonei draudžiama ilgą laiką greta savo tiesiogiai samdomų darbuotojų toms pačioms užduotims, kurias atlieka tiesiogiai samdomi darbuotojai, naudotis laikiniais darbuotojais.

55 — Šiuo atžvilgiu žr. Sprendimą *Venturini ir kt.* (C-159/12–C-161/12, EU:C:2013:791, 26 punktas) ir generalinio advokato N. Wahl išvadą toje byloje (C-159/12–C-161/12, EU:C:2013:529, 35 punktas).